

С Симеона, българската войска разполагала вече съ машини — каменнометни, стенобитни и др., предъ които не можали да устоятъ такива укрепени мѣста, като Филипополъ (Пловдивъ). Цариградъ билъ силно укрепенъ и стенигѣ му не се поддавали и на най-усиленигѣ удари отъ стенобитни машини, със каквито разполагалъ Крумъ (на 5000 талиги, при 10000 впрегнати волове).

Има сведения, че на първо време въ боеветѣ участвували и жени, ообикновено предрешени. Българигѣ обичали да почватъ боеветѣ си въ известни времена: сутринъ рано или вечеръ късно. Тѣ гледали да правятъ това внезапно, съ изненади, безъ да се подозира отъ неприятеля; особено се отличавали и имали сполука въ гверилианска (четнишка) война. Споредъ тогавашнигѣ обичаи на всички народи отъ срѣдновѣковието, плячката е била между главнигѣ подбуди и цели на нѣкои воювания. Византийскигѣ закони и ЗСЛ, по примѣра на Еклогата на Исаврийцитѣ, нареждатъ, какъ да сстава дѣлбата на добитата плячка между княза (жупана) и неговигѣ войници. Следъ всѣка победа византийцитѣ били длѣжни да се откупятъ съ голѣми подарѣци и военни обезщетения: Тервель, който помогналъ на Юстинияна II да се върне на престола си, искалъ — споредъ лѣтописцитѣ — толкозъ количество злато и сребро, колкото е достатъчно да се насипе въ рѣцетѣ на всѣки войникъ — на дѣсната рѣка злато, на лѣвата сребро. Подобни сведения сж само отзиви за обезщетенията, съ които се откупували византийцитѣ. Тѣзи дарения, военни плячки и обезщетения улеснявали значително срѣдствата за издържането българската войска, както впрочемъ е било и въ други срѣдновѣковни страни.

Броятъ на българскигѣ войски не е билъ по-голѣмъ отъ 30—40 хиляди. Ообикновено походигѣ се почвали и много пѣти завършвали съ по 10,000 до 20,000 войника.

На чело на действуващигѣ войски заставалъ винаги лично князѣтъ, по-сетне царѣтъ, като великъ воевода. Той ималъ за свои помощници воеводи, тысящници, сотници и десетници.

Българигѣ пазѣли строго славянскигѣ обичаи: да не убиватъ пленницигѣ си и да ги пущатъ на свобода съ откупъ или отработване, както за това има наредби въ ЗСЛ. Асѣнь II следъ боя при Клокотница (1230) пусналъ всички военнопленни. При ожесточени битки между българи и византийци този редъ се нарушавалъ и дветѣ страни въ такива случаи се предавали на голѣми крайности.

Императоригѣ Маврикий и Лъвъ VI Философъ свидетелствуватъ, че попадналигѣ въ български пленъ византийци не били обрѣщани въ роби. Това се потвърдява и отъ ЗСЛ. Но това никакъ не е измѣняло воинственността на българигѣ, станала пословична и задаваща страхъ най-много на византийцитѣ, особено въ време на Крума и Симеона.

Х. Правосъдие.

Обичайното право на българскигѣ славяни е съставяло презъ цѣли столѣтия действующия кодексъ на народа. Предавани отъ поколѣния на поколѣния юридическигѣ предания и обичаи имали своигѣ живи носители въ лицето на домашнигѣ стареи, общинскигѣ „кнезове“ (кметове) и „жупанитѣ“, управителитѣ — жупски стареи.

По всичко става явно, че славянигѣ още въ своята прародина — Прикарпатието — сж имали известенъ правенъ строй и сждебенъ редъ. Като се направи едно даже и повърхно историческо-сравнително преглеждане на